

מבוא

ישראלים מן הימין מאשימים את השמאל הציוני בצביעות ובחוסר עקרוניות בגלל יחסו השונה למעשי הציונות עד 48 ולמעשיה מאז 67. "מה בדיוק ההבדל בין חברון ליפו, או בין עפרה שבשומרון לבין אוניברסיטת תל-אביב הבנויה על אדמות שייח' מוניס?" שואל הכהניסט ברוך מרזל בעלון שחילק בכנס אקדמי באוניברסיטת תל אביב, בעקבות מתנחל יותר נורמטיבי, אורי אליצור, מנהל לשכת ראש הממשלה לשעבר, השואל שאלה דומה בעקבות מתנחל עוד יותר נורמטיבי, יוסף בן-שלמה, פרופסור לפילוסופיה. את השרשור ממשיכים בשנים האחרונות רבים מן השמאל הפוסט-ציוני. הקסם הלוגי שלו שבה את יהודה שנהב בספר שלו במלכודת הקו הירוק (2010), והתיאורטיקן המדיני האמריקאי איאן לסטיק, שהשתתף בכנס שבו חולק העלון של מרזל, הפך אותו למרכיב מרכזי במאמר שפרסם ב-2015 ב-*Journal of Palestinian Studies*. מרזל מעמיד בעלון שתי חלופות פעולה שהישראלים צריכים לדעתו לבחור ביניהן: זו הפוסט-ציונית - רחייתה הגמורה וביטולה העצמי של ישראל כמדינה המגשימה את זכות היהודים להגדרה עצמית, וזו המתנחלית - המשך התיישבות בכל הארץ ועקירת הפלסטינים מתוכה. אלה הן לדעתו שתי הדרכים היחידות לגלות יושרה כלפי הציונות והסכסוך הישראלי פלסטיני. הוא כמוכן בוחר בהמשך ההתנחלויות והעקירות.

לסטיק, שווראי לא היה בוחר בחלופה של מרזל, זורע את המאמר שלו בהתפעלויות מן העקביות והיושרה של האיש. חסייה דינר, פרופסורית ללימודים יהודיים באוניברסיטת ניו יורק, פרסמה בעת שכתבתי את המסה הזו מכתב בניו יורק טיימס המציג בפני היהודים וישראל שתי חלופות דומות לאלה של מרזל. היא מתארת את הבחירה ביניהן לא כבחירה בין צביעות ואותנטיות, אלא בין הנאיביות שאפיינה את נעוריה בציונות האמריקאית, לבין התחכום שקנתה בבגרותה כפרופסורית באוניברסיטת ניו-יורק. והיא כמוכן בוחרת בדחייתה הגמורה של הציונות. דינר אומרת את מה שאמרו לפנייה מאורות גדולים ממנה גם כפוסט-ציונות וגם בהתנחלות: ג'ודית בטלר, האחים יונתן ודניאל בויראין, אורי רם, שלמה זנר, אילן פפה, שנהב ולסטיק ואורי אליצור ויוסף בן-שלמה ומרזל. כולם, גם המתנחלים ברשימה, וגם הפוסט-ציונים, גם הכהניסטים וגם האנטי-ציונים, סבורים כי נישול ועקירה הם חלק מה-DNA של הציונות.

הטענה הזו נכונה באופן עקבי באשר לאופן שבו ממשות ממשלות הימין של ישראל את הציונות מאז מהפך 1977. אך היא מטעה גם ביחס לרעיון הציוני במקורו ההיסטורי וגם ביחס לרעיון הזה כפי שראוי להבינו על בסיס עקרונות המוסר המדיני. האילוץ לבחור בין הציונות בלבד המתנחל שלה ולהמשיך בעקביות במלאכת עקירת הערבים, כפי שסבורים ועושים המתנחלים וממשלות ישראל הימניות, לבין זניחתה ה"פוסטית" של הציונות מפני שעקירת הערבים הוא חלק ממהותה, הוא אילוץ מדומה. גרוע מכך, הוא אילוץ מדומה לבחור בין

שתי אופציות כוזבות. לא רק שיש אופציה שלישית. מדובר באופציה שבניגוד לציונות המתנחלית ולפוסט-ציונות היא אותנטית גם מבחינה היסטורית, גם מבחינת המוסר המדיני שביסודה, וגם מבחינת העתיד שהיא מציעה. מטרת המסה הזו היא להראות זאת.

אעשה זאת בסדר הבא: בחלק הראשון והשני של המסה אדון בתפיסות ציונות רווחות בקרב הזרם הימני וגם המרכזי של הציבור היהודי בישראל. תפיסה אחת אכנה ציונות הקניין ואת השנייה ציונות הירארכית. אראה כי הן אכן רווחות, ואבהיר את יסודותיהן העיוניים. אחר כך אסביר מדוע יסודות אלה הם כוזבים – גם במישור ההיסטורי והסוציולוגי, גם במישור המוסרי והמשפטי וגם מבחינה מעשית. בחלק השלישי אעשה דברים דומים ביחס לפוסט-ציונות. בחלק הרביעי תוצג תפיסת הציונות שבה צריך לדעתי לבחור, הציונות כפי שראוי להבינה על בסיס מקורותיה גם ברמה ההיסטורית והסוציולוגית, גם ברמה המוסרית והמשפטית, וגם ברמה המעשית. זוהי הציונות השוויונית.

